

ЧҮГЛЕ ХОЙ АЖЫЛЫНДАН ЧЫЛДА 333 МУҢ РУБЛЬ ОРУЛГА

Бистин «Злөгес» совхозка уксаалыг шээр мал ажылыг деп атты тынсындан бээр он чыл эртен. Амгы үедө совхозта мал ажылынын ийи азы бар. Кол алып—шээр мал ажылы болур. Совет уксаалыг шээр мал ажылыг болу бергенин баштайгы чылы—1958 чылдан бээр хой ажылы орулгалы бооп келген. Ичкан чылда хой ажылынан 60 муҢ рубль орулга алынган турган болза, чангыс эртен чылдын совхоз 333 муҢ рубльди чүгө хой ажылынан кырып алган.

Ажыл-агыйн экономиканын шээр мал ажылынын ийи иди бергенин ук малдын уксаалыг чыл бүрү экинчил, оон продукттуун беддеринге хамараштыр чогуру хемчеглерин боттадырылган. Оон толдугай херечин совхозтун малчынары чоокку каш чылдарын дургузунда төртүр 100 хойга оонаштыр 90 хураганын, бир хойдан-на 3 кг дүктү ач келгени болур. Ичканга амгы үенин бир кол орулгазы—шээр мал ажылынан ап турар продукциянын депешин улам беддерин болур. Уксаалыгы атамны ажыл-агыйга амын-дузалыг болганга хамараштыр боттун ийи дүктү боттангы айтса чогутур.

1968 чылдын кыргылазында дүк бээр уксаалыг 506 баш хойнун 243-инин чангылында на 5 кг дүк алдын. Чүгө эртен он чылдарда совхозтун шээр малы 17347 баш турганында 26525 баш чедир немешкен, оларын шынарыг составы экинчил. Бүгү хойнун 71,6 хуузу нарын дүктү, шүр бөдүн дүктү хойлар барык чок. А лексик өсөс, чартык бөдүн дүктү хойлар бүгү хойнун 3,9 хуузу болур. Нарын дүктү хойларын баш саны эртен он чылдарда 3,5 катап, ийи дүктү хойнун күрүгө джаары 2,5 катап көвүлгөн.

Хой ажылынан алдынган бүгү орулганын кол нуруу хой элдинен кирген. Чылда чангыс баш хойга оонаштыр орулга 11,4 рубльге оонаштыр. Оон-биле чергелештир бир пентеер хой элдин бүдүрүп алырынга чарыгал 6,0 кижини чедир кылыртылган.

Хой ажылында ийи дүктү чарыгаларын чангыс уксаалыгын чангыс уксаалыгына ажалы, бүгү хойларын чыл бүрү бонитировалы, мал оларларын тускайлап тургусканын, кол өзөк болур уксаалыг коданарын шилин үскени, ол коданарга чүгө бедик продукттуг бүдүрүчү кошкарларын быжылганын, чаш малды үчүт-отчүдүн шын чоруу дүктүгү хамараштыр. Чангыс чылдар дургузунда улуг күшенишкенин-биле чортутулган уксаалыгыга ажалы эки түн-нелдерин иччаар берип келген. Тускай шилинелдер, хынадалар чортутулган ооназа ам ажыл-агыйнын бүгү шээр малы арыг. «Красноярский» уксаалыг деп күлүп көрдүгүн. Ичканга бистин совхоз республикада уксаалыг шээр мал ажылыг кол ажыл-агый болур.

Бир өсөс 1958 чылда ажыл-агыйнын турган тергенин эки (элита) дән класстын кошкарларын бирөөсү-ле ортума-биле 7, 7 кг дүктү берип, дүктү дөңдүн 65 кг чедир турган болза, ам 11,2 кг дүктү берип, дүктү дөңдүн 77 кг чедир турган. Бо хунерде ажыл-агыйга чангыс салгалды улуг бүдүрүчү кошкарларын ажалыгатылган турган. Оларын бис 1963 чылда салды экинчилден. Ол чылдын ийи дүктү кошкарлар-биле төртүр 3201 хойну боозаткан турган болуусуна, эртен чылдын оон ийи катап хой хой боозатканын. Эртен үенин дургузунда

чангыс салгалдын бүдүрүчү улуг кошкарлар-биле шүптү 20636 хойну боозаткан. Совхозтун бүгү төртүр улуг шээр малы совхоз кошкарларын үрөм-биле тарып боозатканын келгенинден аңгыда, Кызылдын күрүгенин уксаалыгына станицанын кошкарларын база ажаллап турган бис.

Совхозта «Красноярский» уксаалын чүгө Утун кеиринге хамараштыр беш кол салгалын бүдүрүчү кошкарларын ажаллаптыр турар. № 41340 салгалын кошкарлары дүктүгү боттамын мзга-бодуну боткүрү-биле ооназга ылгалыг. № 7786 салгалын кошкарлары элтир, узун сыннын-биле, иштинин кеирин дүктүгү-биле, эки элтир байдалы-биле ылгалып турар. № 74133 салгалын кошкарлары дүктүн сырынын, бүгү бодуну дүктүгү, кеирини куртавырымын-биле ооназга ылгалыг. № 52-51 салгалын кошкарлары дүктүгү чилин таланын-биле экинчилден боттотур. Совхозта кол утаныншынын кошкарлары № 41340 салгалын болур. Оларын үрөм-биле төртүр 7937 хойну тарып боозаткан бис.

1967 чылда бир баш хойга оонаштыр чен чарыгалы 1,5 килограмм елинига ооназга турган болза, 1968 чылда ол 1,07 килограмм елинига болган. Ичканга утаныншынын уксаалыгыга ажалыгатылган чангыс салгалды улуг бүдүрүчү кошкарларын ажалыгатылган турган. Оларын бис 1963 чылда салды экинчилден. Ол чылдын ийи дүктү кошкарлар-биле төртүр 3201 хойну боозаткан турган болуусуна, эртен чылдын оон ийи катап хой хой боозатканын. Эртен үенин дургузунда

турарындан беш катап хой ченин тускайлаарын негеп турар.

Уксаалыг шээр мал ажылыг совхозтун орулгазы бола кол продукция—бедик класстыг, анык шээр малы республиканың ажыл-агыйларында сазары. Уксаалыг шээр малды шак иччаар негептер дүктүгү ооназга 1960 чылдан эгелген. Оон бээр ажаллап республиканың колхозтарында, совхозтарында 862 баш анык кошкарларын, оон иштинде бириг класстын 610 кошкарларын саткан. А тергенин эки (элита) дән класстын анык кошкарларын бо чылдын бир дугаар арыг уксаалыг кылдыр салып эгелген бис.

Шээр малын уксаалын экинчилден, ажыл-агый оон бедик орулганы ап турары совхозтун бүгү мал ажылыгатылган кызымзаккай күш-ажылы болур. Бо хунерде дүктүгү хойжарларын саны өзүп турар. Олар хойнун массалыг ооназашканын, тарып боозадылган, чангыс ажаллап утун экинчилденги тускай эртенчилерин хайгааралы-биле боттары чоруу турар апарганар. Ам малчын бүрүз уксаалыг, бириг класстын хой деп чүз дөңдүн билер, шээр малын продукттуун беддерин дөң ажаллап турар. Чангыс эртен, дүктүгү хойжар Оон Тас-оол төртүр 100 хойга оонаштыр эртен берге кыштап-лаашканын безин 111, Бавуно-Оон-оол—107, Сергей Монгуш—105, Монгуш Токпак—102, Кыргыс Авандуваа—105 хураганы менди камгалап алганар. Олар алган социалист хурагаларын чедикшиини күтүспешкан, боттарынын байлак дүктүгү-газын өскөргө дамчыдып турар.

Хоочун
совхозтун
директору
чугаалап тур

Совхозта партия, ажылчын комитеттери малчыларнын материалдыг сонугралын беддер талазын-биле чүгө хемчеглерин боттадырып турар. Эртен чылдын түннелери-биле хойжарлардан ады кижиде, хураган дөң 800-тен өрү 1300 рубль чедир немешкен төлөвүн алган. Ийи орта-ажаагы хемчеглер күш-ажылы кижилерин ажалга сонугралын улам бедиткен. Ам совхозтун бүгү малчынары чагайжыды тутулган бажындарлыг. Оларын 30 хуузуна алектри чырып киришкен. Чайгы семиртилге үезинде олар кыштагаларын боттарынын күжү-биле септеп ап турарлар.

Беш чылдыг төңүзүгө чедир бисе улуг, ханымсалгалыг орулгазы оонажып турар. Малдын уксаалыг шынарын экинчилден аңгыда, күрүгө дүк болган хой элди сазарынын планын албан элтир ужуруг бис. Беш чылдын дүктүгү чылда 394 тонна хой элти, 104 тонна дүктү күрүгө сазар, малчынарын күжү-биле бо чылдын 300 тонна сизини белеткээр планын чедикшиини күтүспешкен бистин малчынары-мыс быжыг бугурелди.

Ажыл-агый чоокку ийи-үш чылдарда уксаалыг шээр малын баш салын 30 муҢ, а 1975 чылда тергенин эки (элита) болган бириг класстын хойларын 9000 баш чедирер. Оон-биле чергелештир республиканың ажыл-агыйларында анык кошкарларын 600—700 баш чедир сазар орулгазы салып турар бис.

Ф. ЗВЕРЕВА,
«Злөгес» совхозтун
директору.

Ажыл хайныышкынныг

«УТКА 25 чылы» совхозтун Иштин-Хем салбырында Шынарап Тюлюшович Чанбаанын удууртканы № 1 хову-трактор бригаданын механизаторлары бо хунерде сизен белеткелги хайныышкынныг чоруулап турар. Бригада 935 тонна сизини белеткээр планын.

Механизаторлар кааң, изиг хунерини халас эрттирбейн, бир деминг ажаллап, сизен белеткелги темпизин беддиктип турарлар. Ийи он хонуктун дүгүзүндө олар 276 га тарымал сизен шөлүн нестирген. Оон иштинде 207 га черини сизини белеткээр, 296 тонна нозган медени сарзаттап алган.

Оон аңгыда сизини машина-биле нестинмес, ыш ишти черлерин коммунист Шамутта баштаган сес кижилг эвено хол кадыры-биле незит турар.

Сизинилерин ортузунда социалист чарыш калбарган. Ажылдын түннелин доктаамал үндүрүп турар. Эртен ийи он хонукта тракторист Лама Доолай-оол, Нар-Сал Дантан олар хүнде 12 га черини сизини нестирер нормазын бүдүн чартын катап ажыр күүсөдип турар. Ол ышнаш

бөлдүрүчү тракторист Мунзун Кудер-оол, сарзат салдырычы тракторист К. Сана-Ширин, сарзат ооргалачы Херте Чигир-оол олар база-ла мурнакы ажаллап турарлар.

Салбырын баштаар чери эртен чылдын саңдырылган чогуру түннелди үндүргөс, малга быжыг чен-суурун тургузари-биле немешкен чен кылдыр 200 тонна будун-бүрүн белеткээр орулга-биле 36 кижиги составтыг бир эвеноу тургускан. Ону Кыргыс Байыр-оол удуурт турар. Ун эвено бо хунерге чедир 59 тонна будун-бүрүн белеткээс, ол дүшпөс черде аскан. Будун-бүрү белеткээрде ажаллап турар Кыргыс Дыртыш, Наттиг Наталия, Санай Анча олар хүнде 135—140 кг чедир бүрүн белеткеп, шалыкын болуп турар.

Совхоз дирекциязы, партия, профсоюз оргнаизациялары сизинчилерини ажалыг түннелин он хонуктап үндүрүп, тилекчилерге шаңнал-макталды тылсып турар.

Т. ОЧУР-ООЛ.

НЕГЕЛДЕ ЁЗУГААР

СЭКП-ниң XXIII съездинин шийтирлерин амыдыралга боттадырышкан, Хову-Аксинин партия оргнаизациязы сөөлүгү үедө политкижизилгелг ажалдаарын элден экинчилден, бо чыл—«Тыва кобальт» комбинатта. Хову-Аксинин электростанциясында, АТБ-ле, чайгы тулут черинде бо ажалды доктаамал чоруулап турар. Бригадаларга ыттык номунагаларын чоруулары чаңыл болган. Политбюролагын четкингө дүктүгүлгү пропагандистер, чижээ, Е. Паряши-

кин, М. Чуишковиц, Н. Чуишковиц, А. Шатлеов, Ю. Самойлов ижепелгил ажаллап турарлар.

Стурда эжелге коллектив, «Тыва кобальт тулут» эргелди, ГРП-18 дән шыкшан оргнаизацияларда коммунистер хей-нигинин политкист амыдыралыга сөөлүгү үедө ижепелгил кирип эгелген.

«Тыва кобальт» комбинаттыг директор А. Ванжа, парток секретары В. Суворов, төп химиктиг лабораторияны начальниги Б. Шимит, кол инженер Д. Монгуш, кол металлург, техник эртенчилерини напидан Д. Бузур-оол дөң, оон-даа өскө удууртук ажаллачтылар чонун мурунга лекция номуна, политинформациялар кылган, масса-биле сырып холбоалыг ажаллап турарын сеткил ханым демдөгээр херек. Партия ийи дүктүгү хойжарын калбары кыш-ажылыг бүдүрүчүлүгү беддеринде, черле бүдүрүлгө чоруулазынга эки салдарын чедирип турар.

Политкижизилгелг чаз хейри «Тыва кобальт» комбинатта тыттып келген. Ол база «Тыва кобальт» комбинат-биле таныжылар!» деп улуг чуруктар делгелгезин ажаллап кылдыр. Социалист хулаалгелер болш коллективтер керээне белгезин чүдүлгелер мыла парлап аскалган. Амгы үедө комбинаттын төвүзүн дугайынна фото-альбому белеткен турар.

Политкижизилгелг ажалда чангыс четпестер база бар. Тулутун комсомол болган профсоюз оргнаизациялары амгызындан-даа дөңгө ажаллап болур аргалыг, оларын бо бүгү ажалдагы киришгезин ыныг көкү өсөс деп айтыр херек. Ичканга, ажал шалы үзөр, хей-нигинин салгал-чуртун үрээр таварылгалар бар. Чижээ, «Тыва кобальт тулут» эргелден чартык чылда 2300 хүнүч прогугу болган. Ажыл шалында аргалаар, тулугдан 309 кижиги үнүп чортукан.

Тулут эргелгенин 1962 чылдан эгелгеш 8 бригада коммунист күш-ажыл бригадасы деп атты чедип алыры биле демсезик келгеш, ол үенин иштинде чүгө чангыс бригада ол атты чаалап алган.

Стурда радиоаппаратура ченес ажаллап турар. Эртенг дамчылырал колдан. Тодарга, анализ кылбас.

Партия оргнаизацияларын кичигелгил бо хемчеглерге чилин-биле утанылар орулга-биле мону бижилди.

О. КОРОДА,
«Шынын» штаттан эш-каар корреспонденти.

Партия партия амыдыралын кичигелгилг төвүндө турар. Амгы үенин байдалында революсчү теорияны масса чонун ортузунга негептеринге ажалдыг бир хейри—политинформация. «Тыва кобальт» комбинатта, Хову-Аксинин электростанциясында, АТБ-ле, чайгы тулут черинде бо ажалды доктаамал чоруулап турар. Бригадаларга ыттык номунагаларын чоруулары чаңыл болган. Политбюролагын четкингө дүктүгүлгү пропагандистер, чижээ, Е. Паряши-

УЛУГ ЛЕНИННИҢ НОМНАЛЫ-БИЛЕ

Ленинчи кооператив планы боттанышкында

Тывааның бир ырак булуңунда бирөөсү болур Эрапа районун деискирлөгө колхоз амыдырал өскө районнара мыкшан, 1950 чылдар үезинде тургустунуп эгелгеш. Коммунист партиянын, Совет тавантыг ала сагыш салымшынын ачылында бо эртен чылдарын дургузунда нөдө ажыл-агый артыларын оргнаиза-ажыл-агый талазын бедик быжылгы, экономиказын, културазын мурунукууга боозаарга, тавыттымыс кылдыр хөгжөөс болган чылдарда хөгжөөс тудум-ча улам депшип сайыраар оларар.

Оон берымзавында Морен ченин алы-биле адаттыгын колхозтун хөгжүлгезиндеп шак чиктерин килерискен. Колхозтун кооперативизм парторгтун эрелгенин кире беримге, болук кижилерини чуркатынын аразында хууштуруп оларар, кудер мага-бодуруг кижини чуртууно алаалга: «Кыргыс Навигацион» деп бижээс болу. Колхозтун үндөилектелерини бирөөсү ол деп димаша, оон чугаа-соодун димашадым. Ол ам малчын. Оон аалы

Баян-Кол деп черде. Ынаар чорутурун бодоп турмуша, ол боду суурда келген сурагыг болду. Оон-биле хөдөөнү олур мен. Ортуманга арай кыска сынныг, тырын мага-боду, бажынын дүктөрү кергешке берген, бодуңу, чангыс-чаңгыс ийи болду. Эвенош өсөс үзүр—65 чылды чурттап эрттээр-даа, оон омак-хөгүзү, сөөгө аажок. Владимир Ильич Ленинниң «Кооперация дугайында» чүдүлү, номазы шак ол-ла черге канчаар, боттанып келгенин мыкша-даа бол, төөгүн бээрин оон диледим.

—Бо-ла Морен, Эрапа хем-нерини унаарынга арттар чүгө мал ажылы-биле чуртап, чайын сулуг черлерге, кыжын далайга көкүп чорар. Оларын амыдырал туртталган чыл-чыл-биле өскөрүлгө, биегиз-ле каш малы-биле халыктангыч чорутуру турган. Манаа баштай МЧАЗ оргнаизастан. Ичканга-даа ажалы аяа шуулаваан. 1950 чылдын январында эгелген чүе. Ийи МЧАЗ-ни каттыштырар, оларын ор-лунга колхоз тургузар турганда айттыргын хунелер хурадалап чугаалашканыс. Көдө ажыл-агый артыларын Чижек устанында чамдык чүдүлгө таныжыл, чүдүлгө, канчаар эгелгезин дугуруштуус. Баштайгы колхозчуларын колхозтажыр дугайында кү-зел-соруу аажок турган.

Мал-маганын кадык эгелгеш. Баштайгы малчыныг сая-түтүн утупан мен, 360 чылты, 75 илек, 900 хире хой, өшкү, ийи, бир төвөөс база турган. Мындагы беш чүзүн малдыг бодуус—дөң, ол чиктин сүрөй каттырган, уламчылады. Бо бүгү малдын кымын каларарын, удууртук кыжы кайзым болуру? Шүтүтүс мал ажалын билер болганмыста, мал малдар кижилер дөңгө тытты берген. Ийи МЧАЗ-ден каттыштырган ферманың даргазыла мөнү томулуп кагды. Дарга стажы улуг дөң үзөлгө-ле ол бот оң-дөң, баштактанды. Шынап-ла, Эрзиге ол 1930 чылдан 1942 чылга чедир он ийи чыл иштинде арбан дарга-ла.

«Арбан ажылы эки болза, сууу ажылы чилгээр деп чугаалажыр турган чүе болган. Арбангаар кылбас ажыл бар өсөс мал өстүрер, чер ажылы, тулут-суур, үжүн-бир киж өөрчирер, сүргүзү херээ, даян-хараа кымыр дөң өсөс-даа. Даян-харааны ооназга унуту база турбас. МЧАЗ-ни даргаалап-даа, ферма эргелен-даа турду. Стажым шору деп турарым база ужурулг болуру ийи.

Сууржун амыдыралче шийчирин коллективтер амыдырал негеп берген. Морен-Аксинин үстүгү булуңунда кара аргага хирээ-балды дагаан үгөн. Демин чонун күш-түнү чүү дөң! Бир чыл иштинде чээрби ажит чурталага бажынын дөңдөрүс. Малга беш кажаа база туттуган. Школа, интернаты тутташ, уруг-дарымысты колхозуус төвүгө өөрдөп эгелдизис.

Колхозчуларын ажалга ижепелгил найгамчы. Чурум үрээр, ажалдан быдлар чүе биске турбаан. Ам үедө орта ажаллаваас, арага-лары-же хандыр чамын кижилерин көрөш, хейде-ле бу-журган: «Багай дүңгөң дүжү» кылдыр-даа бодарар мен.

Кыргыс Навыганович аяк шай аартап, таахшымын кысып олур. Бо дөңгө төөгүтүр. Шак мындагы хоочун кижилерин ижин-кара чок чугаазы, оларын кылды бүдүргөн ажал-ижи, чуртталганы амалыгарга улуг өөрдөйтүг болур деп болза, олче көрүп олур мен.

Чугаа база уламчылады. —Баштайгы чылымыга 87 га тараа тараан бис. Ичканга суггармичыларынстан Амагалар, Укурал, Сога олар ам-даа бар. Суггармича бугазын казып үндүргөн. Тараа суггармича өлөр эки-ле ажаллаваан. Машина трактор деп чүе турган өсөс, шүптү тавыган, ажал алышканын акт, киж күжү-биле кылдырыс болган. Ажал дүңдүгүс арбын болган, шынап-ла, савазыр турдуус.

Бир чыл эрткенде күш ул-

гаткан. Хаан-Көгөй сумуууну чову база каттыжып келген. Шээр мал үш муң беш чүс баш четкен. Мен бо ийи чүдү-аун малды эргелечкилеп турдум. Ферма эргелечкине он чыл ажаллаш, 1961 чылда чаз эргелечкине 11 муң 526 баш шээр малды хулаалып бердим. Мурунда үш муң баш турганында найы хире көвүдөн-дир. Оон соонла-даа мал ажалында үнмөң мен. —Колхозта ам Намдал, Көвөл, Авар, Кара, Намдал дөң мыкшан мурнакы малчынар хой-дур. Колхозтун үндөилектелеринде ийи кижилер база турган боор аз—деп, чугаазыс дооступ турда, айттырым.

Чугаааң, Ичкан мал ажылыг фермазынга мындагы план турган: төртүр чү хойга оонаштыр 100 хураган алыр. Ол колхозунда күтүспештин турду.

Эрапа районун «Морен» нөдө ажыл-агый арты тургустанындан бээр улаваас 20 чыл болу. Колхозтун өргөс ам 240 ажыл. Малдын баш саны 19 муң ашкан. Оон иштинде шээр мал 14533, ийи дүктүгү база мал 1272, төвө 143 баш хойжарларын урууларын ортуман болган дөңгө өөрдөгө черлерин дооскап, республиканың янзы-бүрү черлеринде база бодуну колхозунда көзү ажаллап, оон улам ынагы хөг-

жүлгезинге төлөпиг салымшынын кирип турарлар. Морен—көрүштүг, чараш суур. Ноганачытыггар аргышээр кулдукумчага шифер кришталыг 120 ажыл бажынар чыскаалыган. Колхозчуларын аас-кежигит уруулары кижизилгелг доруктуурынга бараан болуп турар аялса-ла. Оон чогудула харылаа салбыр, магазын. Шко-лаын деискирер сууруну элден кезип ээлеп турар тускай сууржугуш шийчилгел апарган. Шала кездө автомашина гараккыныг даш тулду кылдынын турар. Радио то-камы бажык санында. Республиканың байысшылы-биле Моренге чедир автобус чоруп турар.

Ур өсөс үенин мурунда хуу ажалдыг, кошкун амыдыралдыг чоран арттар В. И. Ленинниң номазын,

айткан оруун ёзугаар кол-лективт ажал-агыйн тургузуп, буругаар хөгүлүг, быжыг турарынын бир херечан бо-дур. Колхозтун үндөилекчилерини бирөөсү, амгы үедө малчын Кыргыс Намды чугаазын доозаар: «Ленин бажынын алыс-дыр ийи. Оон номазын ёзугаа аар көрбөз чүвөөсүс көрүп, кылбаан чүвөөсүс кылды турармыс бо-дур. Улут баштыкчынын төртүтүнгөндө бээр чүс чыл болур хүнүгө уткуштур колхозчулар ийи билгез сымырын алган, улуг ажал-чүлгөн бүдүрелер» деп чугаалады.

А. ДЕМБЕЛЬ,
«Шынын» көр.
ЧУРУКТА: «Морен» колхоз-тун үндөилекчилерини бир-рөз, хойжу К. Кан-Хөө,
Авторунуң фотоу.

Советтер болгаш амыдырал

Республиканын көдө, суур Советтерини дугайында Тыва АССР-ниң Дээди Советиниң 1968 чылдын декабрыда үндүргөн хойлузуунда ажылчын чоннар депутаттарынын көдө, суур Советтерин тургузарынын болгаш оларын ажаллап чоруулазынын кол принциптерини тола айткан.

Тес-Хем районун Кызыл-Чыраа көдө Совети Тыва АССР-ниң Дээди Советиниң үндүргөн хойлузуун амыдыралга боттадырып талзы-биле чамдык ажалдарын кылды чортукан. Көдө Совет бодуну деискирлөгө турар ажал-агыйга, албан оргнаизация черлеринге удууртулган экинчилден, колхозтун экономиказын быжылгаар хемчегин ап келген.

Бо чылдын март 16-да болу эртен чер-чер Советтерини сонгулаарында көдө Совете 25 депутат сонугтуган. Советтин баштайгы ор-

ХООЙЛУГА ДУУШТУР

ганизацият сессиясында 7 кижиги составтыг куускомну сонгаан, 5 доктаамал комиссияны тургускан.

Тыва АССР-нин ажылчын чоннар депутаттарынын көдө, суур Советтерини дугайында хойлуун Кызыл-Чыраа көдө Совет, оон куускомну дугурулга болдуруп, аңаа дууштур ажаллап турар. Көдө Советтин куускомну квартал санында ажал пазын тургузуп, ажал-агый болгаш култура тургузушкунуну өйү келген айтыргаларын баш улар планын, сессияларга болгаш кууском хурадаларыга чугаалажыр турар. Бо чылдын бириг чартынында сессияны шак каттап чыгыларын, кууском хура-лыг 6 улаз арттырген. Аңаа ажыл-агыйын, културга амыдыралын чугула айтыргаларын чугаалажыр.

Сессияларга, кууском хурадаларыга чугаалажыр айтыргаларын баш улар хынамчалыг белеткээр болгаш аңаа депутаттарын, активтерин калбаа-биле кириштирер турарын эки деп демдөгээр апар. Доктаамал комиссиялар боттарынын харымалар адыраларын айып-биле сессияларга чугаалажыр-биле эдерчин илеткелдерин кылды турарын-дан аңгыда боттарынын инициативасын-биле чамдык чугула айтыргаларын белеткээр, сессияга чугаалажыр көөрү-биле кирип турар. Көдө ажал-агый болгаш бодус камгала-лынын талзын-биле доктаамал комиссия «Ак-Эрик» колхозта үчүт-отчүтү экинчилер дугайында айтыргын белеткээр, куускомга чугаалажыр-биле киригөн. Комиссиянын саналын кууском дөңгөс. Колхозтун хойжу бригадаларында үчүт, отчүтүн байдалы элден кошмак турганын илерен. Депутаттар ол айтыргын куус-

комга сайгарып көрөш, четпестерин чайлаар хемчегин алган. Ам үчүт, отчүт экинчил. Көдө Советтин депутаттары тус-тус округтарыга чартык чылдын отчүттарын берген. «Ак-Эрик» колхозтун хойжу бригаданын бригадир Соия Калды-оол, хой кадарчымы Дорула Саян депутат хулаалгезинге ижепелгил болгаш бүдүрүлгө ажалынга мурунакы чонун хурааларында, ферма-ларга, бригадаларга чугаалажыр, чарыштын мурунакыларын шаян, мактаар хемчегин боттадырып келген. Бо чылдын бириг чартынында ийи дүктүгү хойжарын 7 кезек черге эрттирген. Аңаа 500 ажыл киж киришкен болган 40 ажыл киж санал-ооналын солукан. Чуртаткы чонун ийи хурадаларында хей-нигинин корум-чурум камгаламын, медицина, култура болгаш уруг-албан черлерини ажалыг дугайында айтыргаларын чугаалажып келген.

